

Hallójárat: műsorterv

Ez a Tilos rádió hangtájkutatói magazinműsora, amiben a hallgatásról, a hangokról, a szónikus környezetről és az ezeket feltáró tudományos és művészeti törekvésekről beszélgetünk, és a témához kapcsolódóan hangművészeti alkotásokat hallgatunk.

Készítők: Kiss Bálint János & Farkas-Kovách Réka

I. ELSŐ ADÁS

TÉMA HANGJÁTÉK

Bemutatók:

FKR

KBJ

Ez a Tilos rádió hangtájkutatói magazinműsora, amiben a hallgatásról, a hangokról, a szónikus környezetről és az ezeket feltáró tudományos és művészeti törekvésekről beszélgetünk, és a témához kapcsolódóan hangművészeti alkotásokat hallgatunk.

> Bevezető beszélgetés alapfogalmakról és tényekről. Röviden: a hangtáj és a hangi környezet közötti különbség, az okulárcentrizmus.

Az epizód témája:

Az akusztikai környezet és a „Listen!” imperatívusz

Stephanie Loveless:

Tactical Soundwalking in the City: A Feminist Turn from Eye to Ear (2019)

ABSTRACT

The histories of walking in art are both male-dominated and visually oriented. This is most clearly expressed in the 19th century figure of the “flâneur.” Building on the history of both the flâneur and Guy Debord’s psychogeographic “dérive,” Michel de Certeau’s “Walking in the City,” published in 1980, suggests walking as a tactical act of resistance to the alienation of the modern city. While de Certeau begins his essay with a critique of visibility, or the scopic drive, he misses a crucial opportunity to move from eye to ear. In alliance with the sonic philosophy of Salomé Voegelin, this paper argues for listening as a mode that, counter to the objectifying uses to which visibility has culturally been put, offers a mode of engaging with the world that is relational, ecological, and feminist in orientation. Through a discussion of the practices of soundwalking and Deep Listening, and analysis of soundwalking projects by Suzanne Thorpe, Viv Corringham, and Amanda Gutierrez, a new story emerges about listening in public space as a tactical act.

FORDÍTÁS

A séta története a művészetekben egyszerre férfi által dominált és vizuálisan orientált. Ezt legjobban a 19. századi “flâneur” alakja fejezi ki. Michel de Certeau “Séta a városban” című, 1980-ban megjelent műve, amely mind a flâneur, mind Guy Debord pszichogeográfiai “dérive” történetére épít, a modern város elidegenedésével szembeni ellenállás taktikai aktusaként javasolja a sétálást. Bár de Certeau a vizualitás, vagyis a “scopic drive” (ezt nem tudom hogy fordítani) kritikájával kezdi esszéjét, alapvetően

elszalasztja, hogy eljusson a szemtől a fülig. Salomé Voegelin hangfilozófiájával egyetemben ez az írás a hallás mint olyan mód mellett érvel, ami a vizualitás kulturálisan tárgyiasító felhasználásával szemben a világgal való kapcsolatteremtés olyan módját kínálja, amely relációs, ökológiai és feminista irányultságú*. A hangséta (soundwalking) és a Deep Listening gyakorlatának megvitatásán, valamint Suzanne Thorpe, Viv Corringham és Amanda Gutierrez hangséta-projektjeinek elemzésén keresztül egy új történet rajzolódik ki a közösségi térben való hallgatásról mint taktikai aktusról.

***ide tulajdonképpen bármi bekerülhet. Pl. ezt én (Bálint) írtam egy (egyelőre kiadatlan) cikkemben: “Új kapuk nyíltak a világ korábban ismeretlen ökológiai és társadalmi struktúráinak megismeréséhez egy olyan lencsén — membránon — keresztül, amelyet vizuális kultúránk törmelékei nem érintettek. (“New gateways opened to the world's ecological and social structures that were formerly unknown, through a lens—a membrane—untouched by the debris of our visual culture.”)**

BESZÉLGETÉS:

- > Igaz ez? Nem tényérzés? Mit jelent az előítéletektől/elfogultságoktól (bias) való mentesség a hangok világában, miért működhetnek ezek a hang modalitásán keresztül másképp?
- > A cikk kifejtése, pontjainak ismertetése.
- > A felfedezések társadalmi, bölcsészeti- és hangtájtudományi vonatkozásai.

II. MÁSODIK ADÁS

TÉMA HANGJÁTÉK

Bemutatkozás:

FKR

KBJ

Ez a Tilos rádió hangtájkutatói magazinműsora, amiben a hallgatásról, a hangokról, a szónikus környezetről és az ezeket feltáró tudományos és művészeti törekvésekről beszélgetünk, és a témához kapcsolódóan hangművészeti alkotásokat hallgatunk.

> Bevezető beszélgetés a következő fogalmakról: a clairaudience és az akusztikai tudatosság.

Az epizód témája:

Steven Feld akusztémológiája

ABSTRACT (BY TOM RICE)

'Acoustemology' conjoins the words 'acoustic' and 'epistemology' to refer to a sonic way of knowing and being in the world. The term was introduced by anthropologist and ethnomusicologist Steven Feld following his fieldwork among the Kaluli of Papua New Guinea. He sought to describe the highly developed practices of listening, hearing and sounding that characterised Kaluli engagement with their rainforest environment. Feld also used 'acoustemology' to expand upon existing vocabulary for the anthropological discussion of human engagement with sound. The term has been taken up by other anthropologists, ethnomusicologists and researchers from a variety of disciplinary backgrounds whose work contributes to what has become known as Sound Studies, and 'acoustemology' has become a key word in the conceptual lexicon of contemporary research on auditory culture.

ABSZTRAKT FORDÍTÁS

Az "akusztémológia" az "akusztika" és az "episztemológia" szavak összekapcsolásával a világ megismerésének, és a világban való létezésnek hangzásbeli módjára utal. A kifejezést Steven Feld antropológus-etnomuzikológus vezette be a Pápua-Új-guineai kalulik között végzett terepmunkája nyomán. A **hallgatás, a hallás és a hangadás** rendkívül fejlett gyakorlatát igyekezett ezzel leírni, amely áthatotta a kaluliknak az esőerdei környezetükkel való kapcsolatát. Feld az "akusztémológiát" többek között azért vezette be, hogy kibővítse a hanggal való emberi kapcsolat antropológiai kontextusban történő tárgyalására szolgáló szókinccset. A kifejezést más antropológusok, etnomuzikológusok és különböző tudományterületek kutatói is átvették, akiknek munkája hozzájárul ahhoz, amit ma Sound Studies (hangtudományok?) néven ismerünk, és az "akusztémológia" kulcsszóvá vált a halláskultúra kortárs kutatásának fogalmi lexikonában.

BESZÉLGETÉS:

> Jó neologizmus ez?

> Milyen típusú ismeretről beszél, amikor arra utal, hogy “*sonic way of knowing and being*”?

> Mi lehet a világban való szónikus létezés tipológiája, és mit jelenthet ez egy európai kontextusban?

> Milyen a mi budapesti “sonic way of being”-ünk, világban való szónikus létezésünk?

III. HARMADIK ADÁS

TÉMA HANGJÁTÉK

Bemutatkozás:

FKR

KBJ

Ez a Tilos rádió hangtájkutatói magazinműsora, amiben a hallgatásról, a hangokról, a szónikus környezetről és az ezeket feltáró tudományos és művészeti törekvésekről beszélgetünk, és a témához kapcsolódóan hangművészeti alkotásokat hallgatunk.

> Bevezető beszélgetés: A zajprobléma, a koktélparti effektus, a városi hangtáj redundanciája.

Az epizód témája:

*Beszélgetés a városi hangtájról: mi **nem** a városi hangtáj része?*

Bernie Krause:

The Niche Hypothesis: A virtual symphony of animal sounds, the origins of musical expression and the health of habitats

EXCERPT

"While working with the Nez Perce in Idaho and central Washington in the late 60s and early 70s, a tribal elder by the name of Angus Wilson suddenly became very silent when I told him I was a musician. "You white folks know nothing about music," he said, teasing me. "But I'll teach you something about it if you want." Early the next morning we headed out from Lewiston to Lake Wallowa into northeastern Oregon... to one of the many ancient campsites of Chief Joseph and his small band prior to 1877. Wilson led me to the bank of a small stream coming out of a valley just south of the lake and motioned for me to sit on the ground. I immediately began to shiver in the cold October air but continued to sit for the better part of an hour, every now and then watching Angus, who was sitting quietly about 50 feet away upstream. For a long while, except for a few jays and ravens, nothing happened. Suddenly, a slight breeze coming from up the valley began to stir some of the branches and the forest burst into the sound of a large pipe-organ chord appearing to come from everywhere at once. Angus, seeing the startled look on my face, walked slowly to where I was sitting and said, "Do you know what makes the sound, yet?" "No," I said. "I have no idea." He then walked over to the bank of the stream and, kneeling low to the water's edge, pointed to the different length reeds that had been broken by the wind and weight of the newly formed ice. He took out his knife and cut one at the base, whittled some holes, brought the instrument to his lips and began to play a melody. When he stopped, he said, "This is how we learned our music." It wasn't until ten years later, while recording the forests of eastern Kenya that that

morning at Lake Wallowa came to mind again. It was there that I began to wonder about the importance of natural sound to the entire context of our survival and our cultural success.”

FORDÍTÁS

A 60-as évek végén, 70-es évek elején Idahóban és Washington középső részén dolgoztam a Nez Perce indiánokkal. Akkor egyszer egy Angus Wilson nevű törzsi elöljárónak említettem, hogy zenész vagyok. Erre ő hirtelen elhallgatott. — Ti fehérek mit sem tudtok a zenéről — mondta —, de ha akarod, megtanítalak rá. Másnap kora reggel elindultunk Lewistonból a Wallowa-tóhoz, Oregon északkeleti részébe... Joseph törzsfőnök és kis csapatának 1877 előtti ősi táborhelyeinek egyikére. Wilson egy kis patak partjához vezetett, ami a tótól délre, egy völgyből eredt, és intett, hogy üljek a földre. Borzongani kezdtem az októberi hideg levegőben, de kitartóan úgy maradtam vagy egy óra hosszát, időnként Angusra pillantva, aki nyugodtan ült körülbelül tizenöt méterre tőlem. Hosszú ideig néhány szajkón és hollón kívül nem mozdult semmi. Egyszer csak egy enyhe szellő jött a völgyből, és megmozgatott néhány ágat. Az erdő egy széles, orgonaszerű akkordban tört ki, amelyet mintha mindenhol ugyanolyan erősen lehetett hallani. Angus, látva a döbbséget, lassan odasétált hozzám, és megkérdezte: Tudod már, mi adja a hangot? Nem — mondtam. Fogalmam sincs. Odasétált a patak partjához, és a vízhez letérdelve rámutatott különböző hosszúságú nádszálakra, amelyeket megtört a szél és az újonnan keletkezett jég. Elővett egy kést, levágott egyet a tövéből, faragott rajta néhány lyukat, majd ajkához emelte a hangszert, és elkezdett játszani egy dallamot. Amikor abbahagyta, ezt mondta: Így tanultuk *mi* a zenét. Csak tíz évvel később, a Kelet-kenyai erdők felvételezésekor jutott eszembe újra ez a reggel a Wallowa-tónál. **Ott kezdtem el azon tűnődni, hogy a környezeti hang milyen fontos a túlélésünk és kulturális sikerünk összefüggéseiben.**

BESZÉLGETÉS:

- > Az akusztikai niche hipotézis bioakusztikai kontextusban (ahol ez igazából elterjedt)
- > Az niche ebben a történetben
- > A niche és a poszt-indusztriális hang környezet
- > A niche és a városi hangtáj — kilátások

> Kilátások: egy gondolat ***Schafer Tuning of the World***éből

“I insisted that the only realistic way to approach the noise pollution problem was to study the total soundscape as a prelude to comprehensive acoustic design. They assumed my interest was academic. I further suggested that multitudes of citizens (preferably children) needed to be exposed to ear cleaning exercises in order to improve the sonological competence of total societies, and went on to describe how, if such an aural culture could be achieved, the problem of noise pollution would disappear. They concluded I was a dreamer” (p. 181).

„Ragaszkodtam ahhoz, hogy a zajszennyezés problémájának egyetlen ésszerű megközelítési módja a hangtáj tanulmányozása az átfogó akusztikai dizájn előzményeként. Úgy gondolták, hogy érdeklődésem akadémiai jellegű. Azt javasoltam, hogy emberek (lehetőleg gyerekek) sokaságát kell kitenni “fültisztító gyakorlatoknak” (ear cleaning exercises), hogy javuljon a teljes társadalom szonológiai kompetenciája, és a későbbiekben leírtam, hogy ha egy ilyen akusztikai kultúra megvalósul, a zajszennyezés problémája megszűnik. Úgy gondolták, csak álmodozom” (p. 181).